

Léon és Louise

részlet

Egy könnyű éjszakai zápor utáni napsütéses késő nyári reggelen azután minden megváltozott. Léon munkába menet gesztenyékét rugdosott a csillámló kockaköveken, és fölbáméskodott a cselédlányokhoz, akik a tollseprűikkel matattak a nyitott ablakokban. Az utolsó gesztenyét a Pont Saint-Michelen emelte föl, és nagy lendülettel a Szajnába hajította, s amikor befordult a Quai des Orfèvres-re, pusztá jókedvében szaladva tett meg pár lépést.

Amikor megérkezett a laborba, újra az asztalán találta az új Siemens lámpát, a veterán darab pedig eltűnt onnan. Léon minden zugban és sarokban kereste, kiment a folyosóra is, jobbra és balra kémlelt, megdörgölte a tarkóját és összeráncolta a homlokát. Azután visszatért az íróasztalához, elvette a stószról az első kartotékot és nekilátott a napi adagjának.

Délután lett, mire beigazolódtek a balsejtelmei. Amikor visszajött az illemhelyről, a székén Knochen SS-százados ült. Mindkét könyökével az íróasztalra támaszkodott, és két kézzel masszírozta az arcát; fáradtnak tűnt, mint akinek elege van az egész vesződésből és macerából.

– Mit álldogál ott kint? Jöjjön be, Le Gall, és csukja be az ajtót!

– Jó napot, százados úr. Rég nem láttam.

– Hagyjuk a komédiát, nincs kedvem a kisded játékokhoz. Felnőtt férfiak vagyunk.

– Ahogy óhajtja, százados úr.

– Ezredes. Előléptettek.

– Gratulálok.

– Azért jöttem, hogy figyelmeztessem, Le Gall. Maga megint szabotőr-szerepben tetszeleg; ezt nem tűrhetem. Azt ajánlom, vigyázzon magára, Le Gall.

– Ezredes úr, minden tőlem telhetőt megteszek...

– Hagyjuk ezt a hablatyot. Természetesen túl gyáva a nyílt szabotázhoz. Csak egy kis résistance-ot játszik, úgy, hogy senkinek ne fájjon. Meg akarja nyugtatni a lelkiismeretét, ezért hibákat ejt, mint holmi nebuló. Én a maga helyében szégyellném magam.

– Megenged egy őszinte szót, ezredes úr?

Alex Capus (1961) Normandiában született, jelenleg Svájcban él. A német nyelven író francia-svájci szerző történelmet, filozófiát és antropológiát tanult a Baseli Egyetemen, majd újságírással kereste kenyerét. Első regényét 1997-ben adta ki. A Német Könyvdíjra is jelölt *Léon és Louise* című regénye hamarosan megjelenik magyarul a Gondolat Kiadónál.

- Nos?
- Én is szégyellném magam a maga helyében.
- Mit nem mond!
- Idejön, és játssza itt az erős embert, annak tudatában, hogy ott van a háta mögött az egész páncélos- és gránátarzenál.
- Mindenesetre az én hátam mögött *ott van* az egész páncélos- és gránátarzenál.
- Ha maga lenne az én helyemben és én a magáéban...
- Ki tudja, Le Gall? Mindenesetre tény, hogy a múlt ősszel, amikor még komolyan aggódott a kislányáért, nyolcszázalékos volt a hibaaránya. Azóta eltelt pár hónap, és most, hogy a kislány föltehetőleg már csak minden második éjszaka pisil az ágyába, magának megint nagyon nyílik kifele a csipája, Le Gall, és megint tizennégy százalékot enged meg magának.
- Nem tudtam, hogy...
- Eldugul; nem fecserészni vagyunk itt. Egyelőre nem tart hetvenhárom százaléknál, de megint arra tendál. És ha már itt tartunk: mi baja ezzel az íróasztal-lámpával, mit ártott magának?
- A lámpa csak lámpa.
- Zavarja, hogy Siemens-gyártmány?
- Érzékeny a szemem; vakít az erős fény. A régi lámpa...
- Eldugul. A lámpa marad, ahol van. Tekintse utolsó figyelmeztetésnek, Le Gall. – Knochen sóhajtott és lendületes mozdulattal fölrakta csizmás lábát az asztalra.
- Megenged egy kérdést, ezredes úr?
- Mondja.
- Miért én?
- Hogyhogy miért maga?
- Én vagyok az egyetlen a házban, akit az ezredes úr kávéval traktál és akinek új lámpát adott.
- Körbekérdezte a többieket?
- Miért éppen én, ezredes úr?
- Mert maga az egyetlen, aki taktikázik és mindenáron megpróbál túljárni az eszünkön.
- Az egész Quai des Orfèvres-en?
- Maga az egyetlen az ötszáz hivatalnok közül, aki a hőst játssza itt. Most pedig főzzön nekem egy kávé; rám fér. Jó erőset, ha kérhetem.
- Ha óhajtja...
- Most azonnal.
- Filteres kávé vagy moka?
- Moka. Hagyjon nekem békét az átkozott háborús lötytyével! És a kávéfőzőt használja, felejtse el a filteres zsidóruskacatját!
- Csak az a gond...
- Ki vele!
- Hogy nincs megdarálva az a babkávé, amit az ezredes úrtól kaptam.
- És?
- Nincs itt kávédaráló.

– Akkor fogjon egy mozsarat, jóember! Olyanja csak van; ez egy labor, ha nem tévedek. És ezt a nőies ravaszkodást is jó lesz, ha abbahagyja!

Az ezredes figyelte Léont, amint az kinyit egy szekrényt, amelynek legfölső polcán két-három tucat fekete-fehér-vörös kávésdoboz sorakozik. Az ezredes föl-sóhajtott, megcsóválta a fejét, majd összekulcsolta a kezét a tarkója alatt, és csiz-mái fölött elnézve kipillantott az ablakon.

Léon apróra tört egy marék kávébabot a mozsárban, vizet töltött a gép tartá-lyába, porított kávé telt a tölcserbetétbe, rácsavarta a tartályra a felső részt és föltette az égőre a kannát. Kinyitotta a gázcsapot, gyufát gyújtott, mire halk puk-kanással föllobbant a gáz. Amíg felforrt a víz, csészealjkat, csészéket és kávé-skanalakat készített ki és az asztalra tette a cukortartót. És amikor mindennel vég-zett és nem volt már mit csinálnia, odament a másik, az íróasztaltól távolabbi ablakhoz és lenézett a Szajnára, amely olyan közönyösen folyta körül az Île de la Cité-t, ahogyan száz vagy éppen százezer éve. Olykor magán érezte Knochen pil-lantását, máskor ő figyelte az ezredest a szeme sarkából. Végtelenül sokáig tar-tott, míg a kávé átbugyborékkolt a felszállócsövön.

Miközben Léon kitöltötte kettejüknek a kávé-t, Knochen levette csizmás lábát az íróasztalról, és állat a jobb tenyerébe támasztva mustrálta őt. Azután így szólt: – Fájna a szívem magáért, ha keményebb eszközökre kényszerítene, Le Gall. Mindig a legjobb azok, akik ellenszegülnek, erről a történelemre vetett futó pillantás is meggyőző. Az engedetlenség az, ami a rendkívülieket kitünteti a tu-catemberekkel szemben; vagy maga szerint nem? Csak hát sajnos egyikünk sem az úgynevezett történelemben él, hanem itt és most, és ami történelmi távlatban alkalmasint jelentősnek fog számítani, azt a jelenben többnyire banálisnak látjuk. Mi most nem azért vagyunk itt, hogy történelmet csináljunk, hanem hogy lemá-soljuk ezeket az átkozott kartotékokat. Ennélfogva maga mostantól szépen enge-delmeskedni fog, elfelejti a tollhibákat, az átkozott lámpa pedig itt marad az ír-óasztalán, mégpedig hajszálpontosan ezen a helyen és sehol másutt, és maga még tíz centiméternyit sem fogja elmozdítani anélkül, hogy előzőleg ne kérne rá tő-lem engedélyt. Megértett, Le Gall?

– Igen.

– A lámpa a Siemenstől van, Le Gall, megszokja és pontum. Pontosán ezen a helyen marad, ahol van, és maga használni is fogja. Mindennap szépen bekap-solja, amikor megérkezik, és lekapcsolja, amikor hazamegy, világos?

– Igen.

– Rendben. Most pedig üljön ide, és igyon meg velem egy makkát.

– Ha óhajtja.

– Úgy van, óhajtom. Továbbá azt óhajtom, hogy mától kezdve mindennap igyon makkát. Egyébként mi baja a makkával? Nem ízlik?

– Biztosan egészen kitűnő...

– A közeljövőben átkozottul sok makkát fog inni, Le Gall, sok bepótolnivalója van. Egyébként értelme sincs már a lázadozásnak; mindjárt végzünk a kartoték-másolással.

Hallgatagon megitták a makkájukat, majd Knochen felállt, búcsúzóul kurtán biccentett és elment. Léon odavitte a csészéket a mosogatóhoz, de aztán meggon-dolta magát, és az ezredesét a szemébe hajította.

Léon három napig törte a fejét, hogy miként szabadulhatna meg a mokkalól anélkül, hogy meg kéne innia. Az olasz kávéfőzőt és a saját csészéjét mosatlanul ott hagyta a Bunsen-égő mellett, hogy bármikor azt mondhasa: túl van már az asznapi kávéján – valójában azonban továbbra is a fás ízű háborús lötytyét itta.

Amikor a következő hétfőn újra ott találta a negyedkilós csomagot az íróasztalán, berakta az irattáskájába, és este hazavitte.

– Ez meg micsoda? – kérdezte Yvonne.

– Német mokka; már beszéltem róla neked.

– El vele a házból!

– Nem akarnád...

– Mondom: el vele; nem akarom, hogy itt legyen.

– És szerinted mit kezdjek vele?

– Menj el a Rue du Jourba, a csarnokok mögé. Ott van az Auberge du Beau Noir, ott monsieur Renaud után érdeklődsz; az elvisz majd egy kalaposhoz az Avenue Voltaire-be, aki jó áron megveszi majd tőled a cuccot.

– És mit csinálok a pénzzel?

– Nincs rá szükségünk.

– Magammal viszem a laborba.

– Használd föl valami okos célra.

– Rendben, majdcsak eszembe jut valami.

– Semmit nem akarok hallani róla. És másnak se beszélj róla. Jobb, ha senki nem tud semmit.

A negyed kilogramm kávéért kapott bankjegyköteg Léon havi fizetésének csaknem a felét tette ki. S mivel attól kezdve minden hétfőn elment az Avenue Voltaire-be, és időnként, hogy a szekrényében fölhalmozódott készletet apassza, két doboz kávé is vitt magával, íróasztalának zárható fiókjában rövid idő alatt nagyon sok pénz gyűlt össze.

Léon nem számolta meg, mennyi. Soha nem játszott vele, nem kötötte össze köteggé, könyvet sem vezetett róla, és sosem győződött meg róla, hogy minden bankjegy ott van-e még – még csak rá se pillantott a pénzre. Csak hetente egyszer nyitotta ki a fiókot, amikor visszatért az Avenue Voltaire-ből. Bedobta az új bankjegyeket, majd bezárta a fiókot, és a kulcsot abba a nyitott bakelittálcába tette, amelyben a ceruzákat és a radírgumit tartotta – itt, mivel nagyon feltűnő helyen van, gondolta, biztosan nem találják meg.

Léonnak sokáig nem volt ötlete, mihez kezdjen ezzel a vagyonnal, amelyet Knochen ezredes, mondhatni, rászegezett pisztollyal tukmált rá. Csupán abban volt biztos, hogy arra a lealacsonyodásra, hogy személyes előnyére fordítsa a pénzt, nem lesz hajlandó. Továbbá világos volt számára, hogy meg kell találnia a módját, miként juttassa el másokhoz ezt a gazdagságot, amiként abban is biztos volt, hogy nincs olyan tisztviselő az egész Quai des Orfèvres-en, akinek a második háborús évben ne jönne jól némi támogatás, hogy marhahúst, gyerekcipőt vagy egy üveg vörösborot tudjon venni a feketepiacon.

Ki kellett találnia, milyen úton-módon szabaduljon meg a pénztől. Ha körüljár az irodákban és nyíltan pénzt nyom a kollégái kezébe, Knochen hamar tudomást szerez róla és letartóztatja őt lopásért, orgazdaságért, hivatali kötelesség-

szegésért és szabotázs-kísérletért. Ha pedig titokban, a bankjegyeket kollégái kabátzsebébe, hivatali levélrekeszébe és íróasztalfiókjába csempészve adja tovább a pénzt, akkor a hivatalnokok lelkiismeretesebbjei a feletteseiknek adják át a pénzt, és tevőleges megvesztegetési kísérlet miatt nyomozást követelnek ismeretlen tettes ellen.

Léon ezért elvetette a széles terítés gondolatát, és konkrét, célzott akciók mellett döntött. A vizsgálóbírói hivatalban dolgozott egy Heintzer nevű írnok, akinek 1918 után lyukas garast sem ért az elzászi ügyvédi diplomája. A férfi hat gyerekével, tüdővésztes feleségével és franciául egyetlen szót sem beszélő, alkoholista nővérével (aki évekkal azelőtt egyszer csak bejelentés nélkül fölbukknván költözött be hozzájuk) egy vizesedő falú háromszobás lakásban lakott a Bastille mögött, s ezenfelül pénzt kellett küldöznie idős apjának is, aki öt birkájával és három tyúkjával továbbra is abban a düledező parasztgazdaságban élt, ahol a család kétszáz év óta gazdálkodott.

Heintzer görnyedten járt, csapzott tollak módjára lógott a fülére a haja, több lépés távolságból is érezni lehetett a kellemetlen szájszagát. Ráadásul a Quai des Orfèvres-en mindenki csak a „boche”-nak¹ nevezte, mert nagydarab volt és szőke, és mert sosem tudta egészen levetkezni az elzászi tájszólását. Volt továbbá egy rosszindulatú felettese, aki az egybegyűlt munkatársak színe előtt előszere-tettel rángatta meg Heintzer szürke inggallérját, és fúrta át fejcsóválva ceruzájával beosztottja szitává kopott zakóját. Mivel a *boche* méltósággal tűrte mindezt, s ugyancsak panaszkodás nélkül vette tudomásul a gyomorfekélyét, a szuvas fogait és a porckorongsérvét a titkárnők közül az érzékeny lelkületűek bátorító pillantásokkal ajándékozták meg, de valóban közeledni mégsem akartak hozzá, aki, úgy tűnt, mágnesként vonzza a szerencsétlenséget, a szegénységet és a betegségeket.

Léon tehát ennek a szerencsétlen flótásnak szegődött a nyomába egy ködös őszi estén, hogy kiderítse a lakcímét. Másnap a szokottnál fél órával korábban ment be dolgozni, elővette az írógépét és belefűzött egy papírt. Először is exkluzív fejlécezt gépelt a lapra, amelyben többször is előfordultak a „Ministère”, „République”, „Sécurité”, valamint a „Président”, a „Nationale” és a „de France” szavak. Majd azt kopogta rá: „Az 1932 februárjától 1941 októberéig elmaradt családi pótlékok egy összegben való kifizetése”, odaírt egy csillagászati összeget, amelyet azonnal mellékelte is a levélhez. A dokumentumot barokkos, olvashatatlan kézjeggyel látta el, és a borítékra nemlétező feladót írt, nehogy valamilyen létező hivatalnál homlokráncolást és találgatást váltson ki majd a *boche* nyilván elmaradhatatlan köszönőlevele.

Miután külön azért kizötyögött a 16. kerületbe, hogy ott dobja be a levelet, várt néhány napot, s közben megtiltotta magának, hogy indokolatlan portyákat tegyen a vizsgálóbírói hivatal titkárságára; mikor azonban egy hét elteltével még mindig semmilyen pletykák nem keringtek a Quai des Orfèvres-en holmi gyanús pénzadományokról, Léon lement a második emeletre, hogy utánanézzon, hogy megy most a sora a *boche*-nak. Leült a folyosón a várakozópadra és ürügyképp egy iratmappában lapozgatott, s amikor valóban fölbukkant a boche, Léon

¹ Lenéző francia kifejezés a németekre (nagyjából a magyar fritz[ek] megfelelője). – *A ford.*

közömbösen elment mellette és üdvözölte, amit a másik ugyanolyan semleges gépiességgel viszonzott.

Léon megkönnyebbüléssel konstataálta, hogy Heintzer nem fogott gyanút, külseje és kedélye viszont szemlátomást javult. A szeme alatti karikák, ellentétben a korábbi sötétzöldekkel, már csak világoskékek voltak; új öltönyt és új cipőt viselt, lehelete nem búzlótt már, és nem gondoktól meggörnyedten járt, hanem fiatalosan kihúzza magát; és amikor pár nappal később Léon ismét arra járt, már messziről hallotta kollégáját teli szájjal nevetni, hiánytalan fogsorral, mely alkalmasint nem csupa saját fogból állt, viszont vakítóan fehér volt. S amikor egy hónap múlva Léon utoljára került arra, a boche egy cigarettázó fiatal nővel állt a folyosón, s miközben az tüzet adott neki, fogta a kezét.

A sikertől fölbátorítva Léon újra elővette az írógépét. A nyílt, de szomorú tekintetű telefonoskisasszonynak, mademoiselle von der Sittének adó-visszatérítést küldött, egy kollégájának a fotólaborból öt évre visszamenőleg útiköltségátalányt; Madame Rossetos visszamenőleg özvegyinyugdíj-kiegészítést, továbbá tandíj-hozzájárulást kapott két félárva leánya számára, nagynénjéhez, a Caenben lakó Simonéhoz a háborús menekültek 1914 és 1918 közötti beszállásolásáért utólagos kárpótlást juttatott el. A sarki bisztró pincére a külügyminisztériumon keresztül egy eddig ismeretlen amerikai nagybácsitól kapott apanázst, a Saint-Michel téri kioszk tulajdonosnője pedig tévedésből behajtott helypénz visszatérítésének örülhetett.

Léon élvezte a pénzosztogatásnak ezt a módját, ám el kellett ismernie, hogy igencsak időigényes. Később azután a kedvezményezettek kiválasztásának önkényessége is zavarni kezdte. Miért csak ők profitáljanak az ezredes mokaájáért kapott pénzből, és senki más? De mivel semmilyen lehetséges módját nem látta az igazságos, az önkényt kiküszöbölő kiválasztásnak, úgy döntött, azzal számolja föl az önkényességet, hogy függetleníti a saját akaratától s egyszersemind a végső határig fokozza, azaz teljességgel a véletlenre bízza a választást.

A munkaidő végeztével elmetrózott a Gare du Nord-ra, befordult a Rue de Maubeuge-re, és valamennyi megközelíthető levélszekrénybe (a tulajdonos nevére egy pillantást sem vetve) bedobott egy-egy bankjegyet: hol tízest, hol ötvenest, de többnyire százfrankosokat. A Rue de La Fayette-re megérkezvén a Rue Montmartre-on át dél felé ment tovább, kénye-kedve szerint hol az utca egyik, hol a másik oldalán, és minden levélszekrénybe bankjegyet dobott. Amikor elért a csarnokhoz, a maradék pénzből vett magának és a családjának egy csirkét és hazavitte.

TATÁR SÁNDOR fordítása